

Література

1. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. моногр. / В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколенко, О.І. Барановський та ін.; Наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук В.М. Фурман. — К.: КНЕУ, 2008. — 440 с.
2. *Гаманкова О.О.* Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. — К.: КНЕУ, 2009. — 283, [1] с.
3. *Козьменко О.В., Кравчук Г.В.* Перспективи розвитку страхового ринку України після світової фінансової кризи // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. пр., Вип. 31. — Суми: УАБС НБУ — 2011. — С. 216.
4. Сайт Нацкомфінпослуг України. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
5. Сайт Національного банку України. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
6. Інтернет-журнал про страхування. — Режим доступу: <http://forinsurer.com>
7. Фінансова звітність страхових компаній. — Режим доступу: <http://smida.gov.ua>

Статтю подано до редакції 12.10.2012 р.

УДК 368.029

Татаріна Т.В., канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕСТРАХУВАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СТРАХОВИКА

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються особливості організації перестраховального захисту страховика, приведені чинники, які впливають на його ефективність. Визначено недоліки в організації перестраховального захисту та надано практичні рекомендації щодо їх усунення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: перестраховальний захист, операції, ринок перестраховання, страховий портфель, власне утримання.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются особенности организации перестраховочной защиты страховщика, приведены факторы, которые влияют на ее эффективность. Определены недостатки в организации перестраховочной защиты и представлены практические рекомендации по их устранению.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: перестраховочная защита, операции, рынок перестрахования, страховой портфель, собственное удержание.

ANNOTATION. In the article the features of the organization of insurers' reinsurance protection are described, the factors that influence its effectiveness are named. The insufficiency in the reinsurance protection is identified and practical recommendations to eliminate them are listed.

KEYWORDS: reinsurance protection, operations, reinsurance market, insurance portfolio, net retention.

Постановка проблеми. Перестраховання є важливим сегментом ринку страхування. Сучасний страховий ринок не може існувати без здійснення перестраховальних операцій, оскільки вони забезпечують фінансову надійність функціонування страхових компаній, динамічний їх розвиток і збільшення місткості. Страховику навіть за умови стабільного розвитку дуже рідко вдається самотужки вирішити усі проблеми, пов'язані з формуванням однорідного та збалансованого страхового портфеля. Недостатній розмір статутного фонду, вузьке коло потенційних страхувальників, спеціалізація за окремими видами страхових продуктів, територіальне обмеження діяльності невеликим регіоном перешкоджають страховику формувати страховий портфель, який забезпечує перерозподіл ризику. Саме тому з метою захисту страхового портфеля страхові компанії використовують перестраховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи перестраховання досліджувались українськими вченими: К.Г. Воблим, В.Д. Базилевичем, О.Д. Зарубою, С.С. Осадцем, Я.П. Шумелдою та російськими вченими: І.Т. Балабановим, Ю.М. Журавльовим, М.Г. Каминкіною, Є.В. Коломінім, В.А. Суховим, К.Є. Турбіною, Т.А. Федоровою, В.В. Шаховим, Р.Т. Юлдашевим.

Водночас відчувається дефіцит спеціальних, ґрунтовних досліджень, які стосуються особливостей організації перестраховального захисту, виявленню механізмів впливу на його ефективність.

Постановка завдання. Метою дослідження є організація здійснення перестраховального захисту страховика та виявлення чинників, які впливають на його ефективність.

Відповідно до поставленої мети визначено коло завдань, спрямованих на її досягнення:

— визначити алгоритм послідовності побудови перестраховального захисту та особливості кожного з етапів захисту;

— дослідити внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на побудову ефективного перестраховального захисту;

— визначити недоліки в організації перестраховального захисту, обґрунтувати шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація перестраховального захисту страховика починається з усвідомлення необхідності перестраховування окремих ризиків або цілих портфельів за видами страхування. Передумовою використання для перестраховального захисту тих чи інших договорів перестраховування є розгляд та детальне вивчення андерайтером поставлених завдань. Тобто це відповідь на питання: «Що маю досягти за результатами перестраховального захисту?» Застосування страховиком перестраховальних операцій обумовлено багатьма причинами, основні з них такі: бажання компанії збільшити свою місткість за окремими ризиками; отримати зворотний потік ризиків (принцип взаємності); зниження рівня збитковості; необхідність виконувати умови законодавства, щодо платоспроможності (ст. 30 Закону України «Про страхування») [2].

Алгоритм послідовності побудови перестраховального захисту такий:

1) аналіз структури страхового портфеля;

2) обґрунтування форми і виду договору перестраховування;

3) визначення рівня власного утримання і ліміту перестраховика;

4. Визначення ціни перестраховального покриття.

Першим етапом в організації перестраховального захисту є дослідження структури страхового портфеля компанії за певним видом страхування, аналіз показників його збитковості. Складається профіль ризиків у розрізі страхових сум, страхових премій, страхових виплат і показників рівня виплат у динаміці за останні три роки.

Аналізуючи структуру та якість страхового портфеля страховика, фахівці визначають форму, вид перестраховального договору (2-й етап). За допомогою правильно визначеного перестраховального захисту відбувається кількісне і якісне вирівнювання страхового портфеля. Сьогодні на внутрішньому ринку переважають пропорційні договори, адже вони мають спрощений механізм у розрахунках страхової відповідальності, страхових премій і збитків [3, с. 442; 6, с. 313].

При організації страховиком перестраховувального захисту, крім вивчення структури страхового портфеля, йому обов'язково потрібно враховувати минулі результати страхової діяльності. Ці

дані необхідні для оцінки перестраховальних пропозицій на наступний рік, для ведення попередніх і проміжних переговорів з перестраховиками та планування доходів і витрат по перестрахованню. Дані щодо частоти і розмірів збитків є дуже важливими і при визначенні власного утримання страховика, адже завищений розмір власного утримання цедента призводить до виплат ним переважної частини страхового відшкодування і до підвищення збитковості тих видів страхування, які захищались договорами перестраховання. Тому важливим при розробці ефективної перестраховальної програми є визначення оптимального співвідношення між розміром власного утримання страховика і покриттям перестраховика (3-й етап).

Останній етап в організації перестраховального захисту — визначення ціни перестраховального покриття. За пропорційними договорами особливостей у розрахунку перестраховальної премії немає, адже тут діє принцип дольової участі сторін як у розподілі страхової премії, так і збитків. В облігаторному непропорційному перестрахованні при визначенні ціни перестраховального покриття страховику необхідно зосередити масиви статистичних даних за 3—5 років за надходженнями страхових премій, збитків за тим видом страхування, ризику якого покриватимуться захистом. При визначенні ставки премії використовуються кілька методів: гарячої вартості, структурний, сценарний, в залежності від виду і форми обраного покриття, статистичних даних тощо [4, с. 32].

Обираючи ефективний перестраховальний захист поряд з дослідженням структури та якості страхового портфеля, врахуванням результатів минулих років, визначенням мети, питання партнерства, фахівці страховика мають звертати увагу і на чинники, які мають зовнішній характер: законодавче поле в якому діють страховики, ринкові механізми, забезпечення необхідної місткості щодо прийняття крупних ризиків тощо.

Так, запровадження у 2008 році додаткової вимоги щодо заборони укладення договору перестраховання зі страховиками тих країн, які не являються членами СОТ, зумовило зміни у структурі укладених договорів перестраховання за кордоном. Частка перестраховальної премії, переданої до Росії в 2009 році знизилась до 12 %, тоді як у 2006 році вона становила близько 36 %. [5]. Такі зміни ще один раз свідчать про не завжди зважені підходи державних регулюючих органів до впровадження нових законодавчих вимог у сфері страхових і перестраховальних відносин. Пізніше, у 2011 році ця законодавча норма була скасована.

Як свідчать статистичні дані (рис. 1), на страховому ринку переважають операції з вихідного перестраховання.

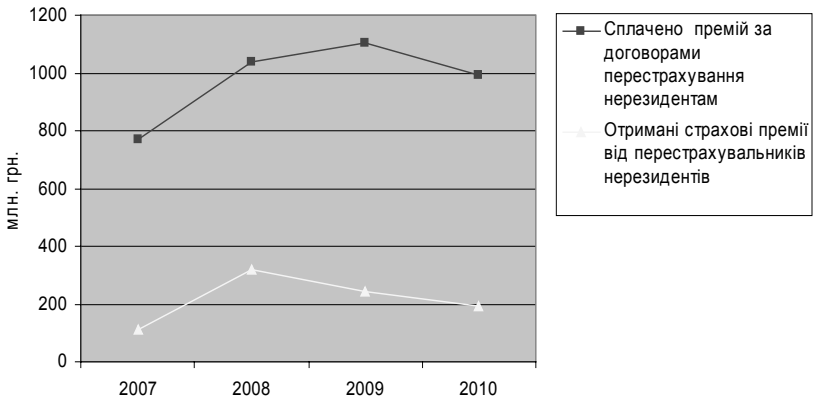

Рис. 1. Динаміка обсягів вхідного і вихідного перестраховання за надходженнями страхових премій у 2007—2010 рр.

Джерело: складено автором за даними Нацкомфінпослуг [1].

Вхідне перестраховання займає значно меншу частку у надходженнях страхових премій, що свідчить про рівень розвитку ринку перестраховання і неготовність вітчизняних страховиків до конкурентної боротьби.

У таблиці 1 представлено результати проходження перестраховувальних договорів, укладених з перестраховувальниками-нерезидентами.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВХІДНОГО ПЕРЕСТРАХУВАННЯ
В УКРАЇНУ ЗА 2006—2011 РОКИ (МЛН ГРН)**

Показники	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Отримані страхові премії від перестраховувальників нерезидентів	21,5	112,2	317,5	242,1	192,3	429,1
Виплати компенсовані перестраховувальникам нерезидентам	13,5	504,1	1055,6	1050,4	1837,1	578,0

Джерело: складено автором за даними Нацкомфінпослуг [1].

Обсяги страхової премії, отриманої від перестраховальників-нерезидентів, нарощуються особливо помітно у 2007—2008 роках, за 2009—2010 роки — зменшуються. І тільки в 2011 році спостерігаємо позитивну тенденцію щодо збільшення надходжень (429,1 млн грн).

Виплати вітчизняних страховиків компенсовані перестраховальникам-нерезидентам мають постійну тенденцію до зростання. Тільки у 2006 році цей показник був меншим за надходження премій за договорами перестраховування від нерезидентів. Отже, результати проходження перестраховальних договорів для українських страхових компаній є збитковими.

Укладання договорів перестраховування з перестраховальниками-нерезидентами, утримання крупних ризиків на власній відповідальності потребує відповідної місткості страхового ринку. Разом з тим українські страхові компанії не мають необхідного рівня капіталізованості щодо утримання великих ризиків. Свідченням цьому є розрахунок місткості по утриманню крупних ризиків відповідно до встановленого нормативу (ст. 30 Закону України «Про страхування»).

Таблиця 2

**ОБСЯГИ СТАТУТНИХ ФОНДІВ І СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ
В УКРАЇНІ НА 1.01.2012 РОКУ**

Обсяг сплачених статутних фондів, млн грн	Обсяг страхових резервів, млн грн	Обсяг статутних фондів і страхових резервів разом		10 % за вимогами законодавства, млн дол.*
		млн грн	млн дол.	
14091,8	11179,3	25271,1	3158,9	315,9

* Згідно Закону України «Про страхування»(ст. 30)»якщо страхова сума за окремим об'єктом страхування перевищує 10 % суми сплаченого статутного фонду і сформованих вільних резервів і страхових резервів, страховик зобов'язаний укласти договір перестраховування»

Наведені в таблиці 2 розрахунки доводять, що місткість вітчизняного страхового ринку по утриманню на відповідальності страховиків особливо крупних об'єктів є недостатньою, тому переважну частину таких ризиків (авіаційних, морських, майна юридичних осіб тощо) страхові компанії передають за кордон за перестраховальними договорами.

Вплив світових тенденцій у страхуванні є особливо відчутним в розвитку молодих страхових ринків. Так, світова фінансова криза вплинула прямо або опосередковано практично на всі сфе-

ри діяльності людини, бізнесу. Оскільки перестраховування займає значне місце в страхових операціях компаній, наслідки кризи відобразились і в перестраховальній політиці страховиків. Такі зміни пов'язані, насамперед:

— послабленням андеррайтингу ризиків, конкуренцією між страховиками відповідно ціни за перестраховальну послугу;

— збільшенням рівня власного утримання страховика за окремими видами страхування. Інколи, навіть, відмовою від перестраховального захисту взагалі;

— удосконаленням і переглядом програм перестраховального захисту, партнерських зв'язків за критерієм їх надійності і компетентності.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Застосування перестраховальних операцій має важливе значення в процесі управління портфелем страхової компанії. Ігнорування фахівцями ряду факторів при виборі оптимального перестраховального захисту значно знижує ефективність і надійність захисту страхового портфеля.

2. Світова фінансова криза вплинула не тільки на показники та відповідні тенденції у страховій і перестраховальній діяльності, але й зумовила страховиків по-новому подивитись у майбутнє. Страхові компанії визначили необхідність перебудови стратегії у найближчій перспективі, оновлення перестраховальних програм (співставлення ціни та якості захисту) та зв'язків з майбутніми партнерами у перестрахованні, їх надійність.

3. Вхідне перестраховування в Україні у порівнянні з вихідним зовсім не розвинуто, а це ще один напрямок залучення коштів в економіку держави у складних конкурентних умовах. Погіршення зв'язків зі страховиками країн СНД за вхідним перестраховуванням можна пояснити наступними причинами: поява в кожній країні законодавчих вимог, які звужують можливості перестраховальних відносин (вимоги до наявності рейтингів, особливості оподаткування перестраховальних операцій); слабкі фінансові можливості українських компаній за власним утриманням, що обмежує прийняття ризиків від нерезидентів.

4. Необхідне доопрацювання процедур пов'язаних з комплексом заходів по супроводу ризиків. Так, реєстрація договорів перестраховування у Нацкомфінпослуг не стільки впорядковує перестраховальні відносини, скільки заважає співпраці з іноземними партнерами.

Врегулювання існуючих недоліків у вітчизняному законодавстві, в діяльності страховиків при виборі адекватної програми перестраховального захисту дозволить підвищити ефективність перестраховальних відносин з вітчизняними страховиками та іноземними партнерами.

Література

1. Підсумки діяльності страхового ринку України в 2006—2011 роках. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>
2. Закон України «Про страхування» (зі змінами) // www.rada.gov.ua / Законодавство України.
3. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
4. *Калмыкова О.А.* Перестрахование договоров страхования жизни. // Страхование дело. — 2004. — апрель, С. 32—34.
5. *Постникова И.* Тенденции развития перестраховочных рынков России и Украины в 2003—2011 годах. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.forINSURER.com>.
6. *Шумелда Я. П.* Страхування: Навчальний посібник. Видання друге, розширене. — К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2007. — 384 с.

Статтю подано до редакції 10.10.2012 р.

УДК 368

Ткаченко К.В., аспірантка кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЕКСПОРТУ ЗА ДОПОМОГОЮ СТРАХУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

АНОТАЦІЯ. У статті розглядається світовий досвід державної підтримки експорту за допомогою страхування та можливість його застосування в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СОТ, страхова компанія, страхування експорту.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются мировой опыт государственной поддержки экспорта страхования и возможности его использования в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ВТО, страховая компания, страхование экспорта.